

1. kdo jednáje proti nařízení § 6 aneb 8, aneb dopustiv se činu dle §§ 11, 12, 14, 15, 16 zaviní těžký úraz tělesný aneb smrt člověka (§ 17 osn.);

2. kdo vědomě tak upravuje a konservuje potraviny pro obchod určené, že jich požívání jest s to lidské zdraví poškoditi; kdo vědomě předměty, jichž požívání s to jest poškoditi zdraví lidské, jakožto potraviny prodává, na prodej má nebo do obchodu dává; kdo vědomě kuchyňské nebo jiné v § 1 uvedené načiní, nádobí, míry a váhy, dále prostředky kosmetické, čalouny, oděvy tak vyrábí a upravuje, že jich potřeba, ku kteréž jsou určeny, neb kterou předpokládati lze, s to jest zdraví lidské poškoditi; kdo vědomě předměty druhu tohoto prodává, na prodej má nebo vůbec do obchodu dává nebo způsobem zdraví lidskému, škodlivým pro jiné používá (§ 18).

c) Zločinem stává se vinným, kdo dopustí se činu v § 18 uvedeného za okolností takových, že z toho nebezpečí pro život aneb zdraví lidí ve větším objemu vzniknouti může.

Přečiny a přestupky trestají se pokutami a vězením, zločiny pak žalářem. Tresty na svobodě mohou býti spojeny ještě s pokutami, s propadnutím zboží, které jest předmětem činu trestného a se ztrátou živnosti. Rozsudek může býti na útraty vinníka uveřejněn (§§ 20, 21). Řízení o přestupcích přísluší okresním soudům (§§ 22).

Fideikomis (svěřenství).

I. Historický vývoj.

Původ fideikomisu není dosud zcela jasný. Tolik jest však jisto, že má svůj základ ve právu německém, jež ode dávna řídilo se zásadou, že nemovitý statek rodině má býti zachován, což nejjasněji plyne z instituce t. zv. statků kmenových. Pokud tato myšlenka v lidu žila, nebylo třeba zvláštního ustanovení, že nemovitý statek má zůstat v držbě rodiny; teprve zeslabení této myšlenky a zejména rozšíření dědického práva ženského potomstva potřebu předpisu takového vyvolalo. Z prvu hleděno tu odpomoci zjednatí úmluvami v tom směru uzavřenými. O platnosti úmluv takových, jež se vyskytovaly zvláště u šlechty, nebylo nikdy pochybováno. Další pokrok sluší spatřovati v tom, že připuštěno bylo spojení nemovitého jmění s rodinou cestou jednostranného ustanovení. Podstatný vliv tu mělo právo lenní, v němž byla uznávána *successio ex pacto et providentia maiorum*, jakož i římsko-právní institut fideikomisární substituce. Z toho vysvítá, že toto zřízení teprve po úplné recepci římského práva pevného tvaru nabylo. A tak shledáváme rodinný fideikomis ve smyslu dnešním teprve od 17. století, zvláště od 30leté války.

Pokud jest správně tvrzení Pfaffa a Hoffmanna, že rodinný fideikomis byl přenesen do Němec ze Španělska, netřeba zde rozebírat. Proti dotyčnému tvrzení byly vysloveny mnohé pochybnosti, ačkoli se uznává, že instituce španělských majoratů měla značný vliv na vývoj zřízení fideikomisního. Z úvahy této vysvítá, že starší druhy fideikomisů byly vesměs fideikomisem reálním. Tak tomu bylo i v Rakousku. Základ k dnešnímu rakouskému zákonodárství fideikomisnímu byl položen již za Marie Teresie dv. rozh. ze dne 22. ledna 1763, dle něhož ku zřízení reálního fideikomisů se žádá povolení zemského úřadu, kdežto pekuniární fideikomis nevyžadoval žádné zvláštní formy.

Oprávněnost institutu fideikomisu se v nejnovější době s mnohých stran popírá, při čemž se tvrdí, že existence fideikomisů má zhoubné účinky národohospodářské. Všechny — a zajisté oprávněné — argumenty, jež mluví proti hospodaření latifundií, uvádí se i proti fideikomisům; zvláště se poukazuje k tomu, že trvalé spojení větších komplexů nemovitostí s určitou rodinou jest na překážku založení a udržení se silného stavu selského, že dále i trvání menších hospodářství ohrožuje, jelikož tato snadno fideikomisy pohlcena býti mohou. Rovněž se jeví býti povážlivým spojení velké moci v rukou držitele fideikomisu, což má pak v zápětí odvislost nesčetných hospodářství soukromých od jediné osoby. Z těch důvodů vyskytuje se tudíž odpor proti zřizování nových a snaha po odstranění fideikomisů stávajících podobně, jako se žádá omezení nabývání vlastnictví t. zv. mrtvou rukou.

Avšak s druhé strany nelze popírat, že zachování větších fideikomisů může býti dle okolností hospodářsky prospěšno, jelikož soustředění většího komplexu pozemků v týchž rukou umožňuje racionálnější hospodaření. To platí zvláště o lesích, jichž udržení při malých hospodářstvích ani mysliti sobě nelze. Dále jest hlavním účelem fideikomisů udržeti lesk a vážnost jednotlivých vynikajících rodin, což zvláště pro monarchii dle vývodů Montesquieuových (*»Duch zákonů«* V. kn., 9. hlava) má značnou důležitost. Držitelům bohatých fideikomisů umožňují jich příjmy zastávati státní úřady spojené s velkými výlohami reprezentačními a dále také podporovati vědy a umění, jimž stát sám vždy přiměřených nutných podpor uděliti nemůže.

II. Pojem. § 618 o. o. z. definuje fideikomis jako *»nařízení, jímž prohlašuje se jmění pro všechny budoucí potomky, neb alespoň pro více potomků za nezczitelné jmění rodiny«*. Definice tato není ovšem zcela vhodnou, neboť

1. fideikomisem rozumí se netoliko nařízení samo, nýbrž i jmění předmět jeho tvořící;

2. podstatným znakem fideikomisu není nezczitelnost jmění, nýbrž tato jest toliko nutným následkem ustanovení podstatu fideikomisního nařízení tvořícího, že jmění má způsobem již předem určeným na dědice postupně přecházeti, a

3. není třeba, aby fideikomis zůstal v téže rodině; naopak lze si zcela dobře mysleti, že za jistých okolností jiná rodina k nástupnictví bude povolána. Výrazu *»jmění«* neužívá se v § 618 o. o. z. v obyčejném jeho smyslu, dle něhož znamená souhrn věcí a práv, nýbrž rozumí se jím totéž, co slovem *»věc«* ve smyslu § 285 o. o. z.

III. Druhy fideikomisu.

1. Dle předmětu rozeznává se fideikomis reální pozůstávající z nemovitostí, fideikomis pekuniární, jehož předmět tvoří peníze, a fideikomis smíšený, který se skládá z nemovitostí i kapitálů. Předmětem fideikomisu bývají často též předměty k užívání ustanovené (ozdoby a jiné šperky), avšak vždy toliko ve spojení s nemovitostmi nebo kapitály, tak že k nim při rozdělení fideikomisu dle předmětu netřeba přihlížeti.

2. Dle § 619 o. o. z. dělí se fideikomisy dále dle způsobu dědické posloupnosti na primogenitury, majoráty a senioráty; rozdělení toto však není úplné.

IV. Zřízení fideikomisu.

Dle § 627 o. o. z. nemůže fideikomis býti zřízen beze zvláštního povolení moci zákonodárné. Podle zák. ze dne 13. června 1868 č. 61 ř. z. jest k tomu potřebí říšského zákona, který jako vládní předloha musí říšské radě býti předložen. Příslušnou žádost dlužno podati ministerstvu vnitra, jemuž se musí předložiti originál nebo úplný návrh zřizovací listiny, jakož i seznam jmění majícího tvořiti předmět fideikomisu (§ 221).

Zakladatel fideikomisu má právo zřízení jeho odvolati, pokud ještě nikdo nenabyl práva odevzdáním nebo smlouvou (§ 628 o. o. z.). Odvolání takové může se státi i po vydání říšského zákona a po vyhotovení listiny, předpokládajíc, že fideikomis na ustanoveného poživatele ještě nepřešel, nebo že s ním formálná úmluva nebyla učiněna. Je-li zřízení fideikomisu ustanoveno posledním pořizáním, může ovšem pořizovatel toto nařízení jako každé jiné ustanovení posledního pořizání odvolati. Nestalo-li se takové odvolání a objeví-li se, že narodil se pořizovateli po učinění posledního pořizání obsahujícího zřízení fideikomisu mužský manželský dědic, jenž není pojat v následnictví, pokládá se fideikomis za mlčky odvolaný (§ 628 o. o. z.). Zdali tohoto ustanovení jest užiti také tehdy, jak Stubenrauch soudí, když zakladatel při zřízení fideikomisu nevěděl o mužském manželském dědici již narozeném a teprve později o něm zvěděl, jest pochybno; pro to lze uvést ovšem ratio legis a analogii zákonných předpisů o dílu povinném, proti tomu však mluví přesné znění zákona. Tato domněnka, jež ovšem připouští protidůkaz, nemá místa při narození manželských dědiců pohlaví ženského a rovněž ne při legitimaci nebo adopci mužských manželských dědiců. Nařízení fideikomisu v posledním pořizání nesmí míti za následek zkrácení povinného dílu. Co platí o zřízení fideikomisu, má místo též, jedná-li se o pojetí dalších objektů majetkových ve fideikomis, a rovněž při změně řádu posloupnosti.

Důležitým úkonem při zřizování fideikomisu jest sdělení fideikomisního inventáře, jenž má býti náležitě ověřen a u soudu uschován (§ 627 o. o. z.). Inventář fideikomisní má soud, zřídil-li zakladatel fideikomis jednáním mezi živými, ihned po uděleném schválení, jinak při smrti zakladatelově, ve schování vzíti (§ 223 říz. v. v. nesp.). Příslušným tu jest osobní soud zakladatelův povoláný ku projednání pozůstalosti, ač nebylo-li již ve schváleném fideikomisním statutu nebo nejvyšším soudem ustanoveno, který jiný soud má býti úřadem fideikomisním nově zřízeného fideikomisu (§ 89 jur. n.). Objeví-li se po smrti zakladatelově úbytek ve jmění fideikomisním nebo zmenšení tohoto zapravením příslušných poplatků, doplněním povinného dílu nepominutelných dědiců, má soud se postarati o zřízení nového inventáře o čistém dědictví fideikomisním (§ 223 říz. v. v. nesp.).

Dle § 627 o. o. z. má soud též dle zvláštních předpisů pečovati o pojištění fideikomisu. Předpisy tyto obsažené v §§ 230—232 říz. v. v. nesp. ustanovují:

1. Pojištění fideikomisního jmění ohledně nemovitostí ku fideikomisu náležejících děje se zápisem fideikomisního nařízení ve knihy veřejné; podmínkou toho jest zákonné ustavení se fideikomisu (roz. ze dne 8. října 1863 č. 6849, sb. »Gl. U.« č. 1809).

2. Šperky a svrchky vyjímajíc kapitály mohou zůstati ve schování

držitele fideikomisu, který však převzetí jejich musí potvrditi buď v inventáři samém nebo ve zvláštní listině.

3. Veřejné a soukromé dlužní listy a všechny ostatní listiny o pohledávkách fideikomisu mají býti vzaty v uschování soudní.

4. Při ukládání, výpovědi a splacení fideikomisního kapitálu jest šetřiti předpisů o pojištění jmění nezletilců. Soud má o uložení fideikomisního kapitálu vyslechnouti vždy opatrovníka a v důležitějších případech též nejblíže čekance. Byla-li však zákonná jistota prokázána, může soud schváliti návrh držitele fideikomisu nehledě k odepření souhlasu se strany opatrovníka nebo čekanců.

5. Kapitály, které u osob soukromých jsou uloženy, musí ve dlužním úpisu a ve veřejných knihách býti výslovně označeny jako kapitály fideikomisní, státní papíry majiteli svědčící musí býti veřejnou pokladnou vinkulovány, znějí-li však na určité jméno, musí býti přepsány na fideikomis (výn. mín. fin. ze dne 6. srpna 1874 č. 8661).

V. Posloupnost.

Zásadou jest, že v tom směru jest rozhodnou vůle zakladatelova v zakladací listině projevená (§ 622 o. o. z.). Vytvořily se však jisté způsoby, o nichž zákon, vzhledem k tomu, že se velice často vyskytují, zvláště se zmíní. Jsou to:

1. *Primogenitura*. Při této přechází fideikomis na prvorozeného ze starší linie (§ 619 o. o. z.) a nastupuje mladší linie teprve po vymření linie starší t. j. nemá-li tato způsobilých potomků, tak že — jak § 621 o. o. z. příkladmo uvádí — bratr posledního držitele musí ustoupiti jeho synům, vnukům, pravnukům a dalším potomkům.

2. *Majorát*, při němž nastupuje nejblíže příbuzný dle stupně; mezi více stejně blízkými rozhoduje stáří (§ 619 o. o. z.). Pro vypočtení blízkosti stupně jest rozhodným poměr ku poslednímu držiteli fideikomisu (§ 623 o. o. z.).

3. *Seniorát*, při němž mezi příslušníky rodiny ku posloupnosti ve fideikomis povolán rozhoduje toliko vyšší stáří. Je-li více členů rodiny k sukcesi oprávněných téhož stáří, rozdělí se — ač neustanovuje-li jinak listina fideikomisní — požitky fideikomisu mezi ně (anal. § 624 o. o. z.).

§ 620 o. o. z. podává vykladací pravidlo, že v pochybnosti platí domněnka předkem pro primogenituru před majorátem nebo seniorátem, pak pro majorát před seniorátem.

Vedle těchto řádů posloupnosti uvádí zákon v §§ 662—624 ještě jiné a to:

a) Řád, dle něhož nejmladší ze starší linie ku fideikomisu jest povolán (opak primogenitury, »*ultimogenitura*«).

b) *Minorát* neboli *juniorát*, při němž jest povolán nejmladší ze všech linií (protiva k majorátu).

c) Řád posloupnosti, jenž povolává k fideikomisu toho, kdo dle stupně stojí nejbliže zakladateli fideikomisu nebo prvnímu nabyvateli nebo poslednímu držiteli. Nemá-li zakladací listina o tom podrobných ustanovení, jest bráti více zřetele ku poslednímu držiteli než ku zakladateli fideikomisu a prvnímu nabyvateli. Je-li tu více osob téhož stupně příbuzenského, rozhoduje vyšší stáří. Při stejném stáří by tu muselo nastati dělení.

d) T. zv. *obecný* nebo *dědičný fideikomis*, když zakladatel ustanovil, že fideikomis má vždy připadnouti nejbližšímu z rodiny. Při tom přechází fideikomis dle zákonné posloupnosti dědické na toho, kdo dle

této z mužského potomstva jest nejbližším. Mezi více stejně blízkými se požívání fideikomisu dělí — ač nevysvítá-li nic jiného ze zakládací listiny.

Vyloučeny jsou z nastupování ve fideikomisu:

α) nemanželské děti (§ 165 o. o. z.);

β) děti legitimované, vyjmajíc případ legitimace sňatkem rodičů (§§ 160, 162 o. o. z.);

γ) děti adoptované (§§ 183 a 184 o. o. z.);

δ) ženské potomstvo (§ 626 o. o. z.), a to jak ženy tak i jejich potomstvo obojího pohlaví. Ohledně způsobilosti žen ku sukcessi připouští § 626 o. o. z. nařízení, že fideikomis po vymření mužských pokolení má přejíti na pokolení ženské. Posloupnost v tomto případě řídí se dle řádu předepsaného pro posloupnost mužských pokolení, a předchází mužští dědicové pokolení, jež nabylo držení fideikomisu, před dědici ženskými.

§ 625 o. o. z. upravuje řád posloupnosti, je-li zřízeno více fideikomisů v téže rodině, ovšem způsobem velice nejasným. Dle tohoto §u nabývá držitel prvního fideikomisu (též zv. primogeniturou) a jeho potomstvo držení jiného fideikomisu teprve tehdy, když v ostatních liniích není již žádných potomků ku posloupnosti ve fideikomisu povolaných, a fideikomisy zůstanou v rukou téže osoby spojeny jen potud, pokud opět nepovstanou dvě nebo více pokolení. Zásadou tedy jest, že na uprázdněný fideikomis má nárok vždy to pokolení, jež se dosud nenalezá v držení žádného fideikomisu. Ostatně rozhoduje i tu v první řadě zakládací listina.

VI. Práva a povinnosti účastníků fideikomisu. Fideikomisními účastníky rozuměti dlužno jednak poživatele fideikomisu, detentora nebo držitele fideikomisu, jednak čekance t. j. k sukcessi způsobilé členy rodiny, pro niž fideikomis pozůstává. O vzájemném poměru mezi držitelem fideikomisu a čekanci vyslovuje se § 629 o. o. z. v ten smysl, že vlastnictví fideikomisního jmění mezi všemi čekanci a držitelem jeho jest rozděleno v ten způsob, že oněm náleží toliko vlastnictví vrchní, tomuto však kromě toho též vlastnictví požitkové. Tu tedy nalzáme případ děleného vlastnictví, o němž mluví § 357 o. o. z. Oprávnění čekancům příslušející jsou toliko jistá kontrolní práva, jež jim náleží nikoli následkem práva ku substanti fideikomisu, nýbrž toliko ku zachování jich práva ku posloupnosti.

1. Právní postavení čekanců (viz čl. Čekanci).

2. Práva a povinnosti držitele fideikomisu. Jako vlastník požitků obdrží držitel fideikomisu všechny užitky ze statku fideikomisního a z přírůstku jeho, nese však naproti tomu též všechna břemena (§ 631 o. o. z.). Ustanovuje-li dále § 631 o. o. z., že substance fideikomisu držiteli jeho nenáleží, znamená to jen tolik, že s ní nemůže nakládati: neboť § 629 o. o. z. praví výslovně, že jemu přísluší vedle vlastnictví požitkového též vrchní vlastnictví, tedy právo ku substanti. Práva držitele fideikomisu vztahují se, jak již podotknuto, také na přírůstek fideikomisu. Dle roz. ze dne 2. července 1879 č. 4426, sb. »Gl. U.« 7533 připadá zisk ze slosovatelných obligací základnímu jmění fideikomisnímu a nelze jej pekládati za užitek držiteli náležející; totéž platí ohledně premie vyplacené ve případě vylosování pozemkové obligace, jakož i o kursovém zisku při výměně nové obligace (roz. ze dne 29. listopadu 1871 č. 14209, sb. »Gl. U.« č. 4341). Za zmenšení substance fideikomisního jmění, jež nastalo bez viny držitelovy, tento neručí (§ 631 o. o. z.).

Omezení držitele fideikomisu plynoucí z povahy fideikomisu jsou následující:

a) Týž může sice za sebe, nikterak však za potomstvo, byť i ještě neexistující, vzdáti se práva na fideikomis (§ 632 o. o. z.), tedy toliko ve prospěch nejbližšího čekance (roz. ze dne 19. prosince 1876 č. 14.853, sb. »Gl. U.« č. 6323). Jest to výjimka z pravidla § 551 o. o. z. zakládající se v tom, že každý držitel odvozuje své právo nikoli od bezprostředního svého předchůdce, nýbrž od zakladatele fideikomisu.

b) Zastaviti beze zvláštního schválení může držitel fideikomisu toliko plody fideikomisu. Zastavení platí však toliko pro tu část plodů, již vybrati jest oprávněn, nikoli však pro tu část, jež náleží nástupci jeho. Věřitelům fideikomisního čekance nemůže býti povolen vklad nebo záznam jejich pohledávek na plody, jež tomuto mají připadnouti, poněvadž dlužník v tomto případě není ani vlastníkem ani požívatelem (dv. d. ze dne 7. dubna 1798 č. 408).

c) K tomu, aby mohl býti reální fideikomis přeměněn ve fideikomis peněžný, dále ku výměně fideikomisních pozemků za jiné, ku přenechání pozemků třetím osobám proti dědičnému úroku nebo v dědičný nájem, musí si držitel fideikomisu vyžádati svolení soudu (§§ 633, 634 o. o. z.), který má před svým rozhodnutím vyslechnouti všechny známé čekance, za nezletilé a neznámé jich opatrovníky (poručníky), jakož i opatrovníka fideikomisu a potomstva. Při rozhodnutí jest hleděti k důležitosti důvodů; zvláště při rozdělení pozemků jest šetřiti příslušných zákonných předpisů (§ 634 o. o. z.). Pozemky mají býti prodány veřejnou dražbou (§ 637 o. o. z.), stržená suma pak má se uložit jako fideikomisní kapitál. Ke změně peněžního fideikomisu ve fideikomis reální jest potřebí zákona.

d) Zadlužení fideikomisu: Držitel fideikomisu má ku obtížení (oneraci) fideikomisu zástavními právy nebo ku vydání části peněžního fideikomisu potřebí soudního povolení. Jedná-li se o zadlužení fideikomisního statku až do $\frac{1}{3}$ ceny nebo vydání třetiny peněžního fideikomisu, stačí povolení soudu fideikomisního I. stolice, aniž by bylo třeba též souhlasu čekanců a opatrovníků (§ 636 o. o. z.); dotýčná žádost však musí býti dostatečně odůvodněna (roz. ze dne 20. dubna 1869, č. 3881, sb. »Gl. U.« č. 3882). Přes tuto míru může býti povoleno zadlužení resp. vyzvednutí kapitálu jen tehda, je-li toho nevyhnutelně třeba k udržení fideikomisního statku. Toto povolení uděluje nejvyšší soud slyšev prvé fideikomisní kuratory a všechny známé čekance (§ 3 zák. ze dne 13. června 1868 č. 61 ř. z.). Žádost za povolení k obtížení fideikomisu může podati toliko držitel fideikomisu, nikoli jeho věřitelé. Bylo-li mu však toto soudem již uděleno a fideikomis věřiteli výslovně zastaven dlužním úpisem v náležité formě vydaným, může věřitel sám za vklad pohledávky žádati (§ 233 říz. v. v. nesp.). Povolení toto má povahu ryze osobní.

V žádosti za obtížení jest uvéstí podrobné vypočtení třetiny fideikomisu, jež může býti zadlužena (§ 235 říz. v. v. nesp.), a sice, skládá-li se fideikomis z více statků nebo kapitálů, pro každý statek nebo kapitál zvlášť (§ 236 říz. v. v. nesp.). Za tím účelem jest především prokázati cenu fideikomisu soudním odhadem zvláště k tomuto účelu předsevzatým (§ 237 říz. v. v. nesp.). Při stanovení zadlužitelné třetiny dlužno všechna břemena na fideikomisním statku váznoucí, ať jsou druhu jakéhokoli započísti tak, aby $\frac{2}{3}$ zůstaly volny (§ 636 o. o. z.); vyňaty jsou toliko dluhy

na plodech fideikomisního statku pojištěné jen na doživotí držitele. Jestliže však by tyto dluhy byly na překážku zúrokování a umořování dluhu, připouští se zastavení fideikomisu jen potud, pokud jest tu jistota pro zúrokování a umoření (§ 243 říz. v. v. nesp.). Pro vypočtení zadlužitelné třetiny podává § 240 říz. v. v. nesp. doplňující prováděcí ustanovení k § 636 o. o. z.

Při povolení vyzvednutí třetiny peněžního fideikomisu dlužno učiniti opatření, aby závazek ku splacení jejímu na úrocích zbývajících $\frac{2}{3}$ byl pojištěn (§ 243 říz. v. v. nesp.).

Na základě výměru oneraci povolujícího má držitel fideikomisu ihned předloživ dlužní úpis zakročiti u fideikomisního soudu o vklad fideikomisního dluhu (§ 246 říz. v. v. nesp.). Intabulace povolení samého se nepřipouští (§ 245 říz. v. v. nesp.). Držitel fideikomisu nemůže povolení uděleného užiti, byl-li po podání žádosti na fideikomis nebo na plody jeho nový dluh uvalen; v takovém případě jest třeba nového povolení. Zastavení fideikomisu bez soudního svolení platí toliko pro tu část plodů, kterou držitel fideikomisu vybrati jest oprávněn (§ 632 o. o. z.).

e) *Depurace fideikomisu.* V zájmu zachování fideikomisu a práv čekanců vydal zákon také určité předpisy o splácení dluhů fideikomisních, a sice musí se z každého fideikomisního dluhu splatiti ročně 50/0 počítaných vždy z původního dlužného obnosu (§ 248 říz. v. v. nesp.); prodloužení této lhůty může býti povoleno toliko z důležitých příčin (§ 638 o. o. z.) po vyslechnutí kuratora a nejbližších čekanců po případě i proti jejich vůli (§ 252 říz. v. v. nesp.). Nad dodržení lhůt depuračních má bděti fideikomisní soud a kurator (§ 247 říz. v. v. nesp.). Za tím účelem má držitel fideikomisu na konci každého roku předložiti soudu úplný výkaz o zapravení splátek toho roku splatných, kterýž má býti sestaven dle předpisu § 248 říz. v. v. nesp. a opatřen doklady dle § 249 t. říz.

Vznikne-li spor ohledně obnosu dluhu držitele fideikomisu, vzniklého nesprávným plněním povinnosti depurační, má býti tento odkázán — jestliže se nedocílí narovnání — na cestu právní; prozatím má však soud se postarati o pojištění sporného obnosu (§ 251 říz. v. v. nesp.). Z důležitých příčin může soud po vyslechnutí kuratora a nejbližších čekanců — avšak i když se tito proti tomu vyslovili — držiteli fideikomisu povolit opětné vyzvednutí jistého obnosu ze splátek již zapravených: avšak v tomto případě musí držitel fideikomisu ku zaplacení obnosu opět vybraného platiti ještě ročně 5 ze sta (§ 639 o. o. z.; § 252 říz. v. v. nesp.). Prodlévá-li držitel fideikomisu, — i když se jedná o dluh se soudním svolením na fideikomis uvalený — může věřitel zaplacení dojíti nikoli ze substance, nýbrž toliko z plodů cestou sekvestrace (§ 642 o. o. z.). Z toho důvodu také ustanovuje § 200 říz. v. v. nesp., že peníze poručenců a opatrovanců nemají býti ukládány na statcích fideikomisních.

VII. Změna v osobě držitele fideikomisu.

Ve případě úmrtí držitele fideikomisu nastoupí dle všeobecných zásad projednání pozůstalosti i ohledně fideikomisu a sice odděleně od jmění alodního (§ 26 říz. v. v. nesp.). O fideikomisním jmění má býti zřízen dle § 224 říz. v. v. nesp. nový inventář, v němž dlužno především uvést fideikomisní jmění dle stavu, v jakém je zůstavitel zanechal, pak, má-li fideikomis následkem rozmnožení nebo zmenšení základního jmění oproti alodní pozůstalosti povinnost nebo nárok na náhradu, to vykázati a jako

dluh nebo pohledávku fideikomisu uvést (§ 224). V tom směru ustanovuje § 641 o. o. z., že, učinil-li zesnulý ku zachování nebo důležitému zlepšení fideikomisu značný náklad, ku jehož uhrazení byl oprávněn statek fideikomisní zadlužití, má tento náklad jemu resp. jeho pozůstalosti býti nahrazen; za tímto účelem může nástupce ve fideikomis dle uvedených zásad žádati za oneraci fideikomisu. Takové meliorační dluhy mohou však býti též zrušeny kompensací s pohledávkami fideikomisu oproti alodní pozůstalosti (roz. ze dne 22. října 1884 č. 11931 sb. »Gl. U.« č. 10223). Jmenovaný inventář má býti zřízen i tenkrát, když pozůstalost alodní i fideikomisní připadnou téže osobě (§ 224). Platí tu tyto zásady:

1. Nástupce ve fideikomis jest povinen zaplatiti toliko dluhy, jež předchůdce jeho učinil se svolením soudu. Za splátky již dospělé ručí jen potud, pokud nemohou býti zapraveny z alodního jmění předchůdce, tudíž toliko subsidiárně (§ 640 o. o. z.).

2. Plody fideikomisu posledního roku rozdělí se mezi dědice předchůdce a nástupce ve fideikomis tak jako mezi požívatele a vlastníka (§§ 643, 519 o. o. z.).

VIII. Dohled soudní.

V předcházejícím byl již vliv soudů na správu fideikomisu celkem vytčen. Kromě toho platí následující:

1. Doví-li se opatrovník, že držitel fideikomisu úroky z fideikomisních dluhů nebo daně na fideikomisu vážnoucí po delší dobu již neplatí, má to oznámiti soudu, jenž má držitele fideikomisu ku zaplacení přidržeti (§ 253 říz. v. v. nesp.).

2. Při zhoršení (deterioraci), zrušení (devastaci) fideikomisu, při neplacení úroků a daní může soud dle § 254 říz. v. v. nesp. proti držiteli fideikomisu naříditi sekvestraci; za sekvestora má býti ustanoven pokud možná nejbližší čekanec, který není přímým potomkem držitele fideikomisu, nebo kurator.

3. Soud má povinnost vésti dle předpisu § 255 říz. v. v. nesp. fideikomisní protokol.

4. § 256 říz. v. v. nesp. ukládá vrchním zemským soudům a nejvyššímu soudu povinnost bděti nad tím, aby fideikomisní úřady svoje povinnosti řádně plnily.

IX. Zánik fideikomisu.

Zákon rozeznává tu: zrušení fideikomisu (§ 644 o. o. z.) a zánik fideikomisu (§ 645 o. o. z.).

1. Zrušení fideikomisu jest zrušení svazku fideikomisního resp. omezení držitele fideikomisu z něho plynoucích. Takové zrušení (allodialisace) může nastati, lze-li se domnívati, že tu není žádného potomstva k fideikomisu povolaného. Avšak žádá se k němu souhlas všech účastníků: držitele fideikomisu, všech čekanců, kteří za tím účelem ediktem mají býti svoláni (anal. § 128 říz. v. v. nesp.), kuratora potomstva a konečně též soudu. Allodialisaci právoplatně předsevzaté nemůže čekanec později se objevivší odporovati, poněvadž ediktální citace směřuje ke všem čekancům; rovněž vzhledem ku souhlasu opatrovníka potomstva nemůže allodialisaci v odpor bráti čekanec později se narodivší (jiný náhled zastává Stubenrauch).

2. Fideikomis zaniká dle § 645 o. o. z. v těchto případech:

a) jestliže jmění fideikomisní přijde na zmar;

b) jestliže všechna pokolení v zakládací listině jmenovaná vymřela a není tu naděje v další potomstvo. V tomto případě se spojí vrchní vlastnictví s vlastnictvím požitků, a držitel může s fideikomísem volně nakládati, zejména také žádati za knihovní výmaz svazku fideikomisního. V zakládací listině může však pro tento případ též něco jiného býti ustanoveno (roz. ze dne 22. srpna 1878 č. 8665, sb. »Gl. U.« č. 7117).

c) Dále nastupuje zánik fideikomisu dle § 1474 o. o. z. 40letou drzbou fideikomisního statku ku vydržení způsobilou.

d) Konečně též expropriace jednotlivých částí jmění fideikomisního má za následek zánik fideikomisního svazku, však jen ohledně částí skutečně vyvlastněných.

X. Poplatky.

1. Listiny fideikomisní, jsou-li posledním pořizáním, podléhají témuž poplatku jako toto; jinak pokládají se za listiny darovací (p. s. 54 a popl. z.).

2. Žádosti za povolení zřízení nebo rozšíření fideikomisu, za výměnu, přeměnu nebo zadlužení téhož podléhají kolku 1 zl. z každého archu (p. s. 54 b popl. z., 437 o. o. z.).

3. Při přechodu fideikomisu s jednoho držitele na jiného řídí se poplatek z převodu jmění dle všeobecných zásad (§ 57 popl. z.; výn. min. fin. ze dne 30. června 1856 č. 119 ř. z.). Při projednávání pozůstalosti zakladatele fideikomisu vážnou poplatky a soudní útraty, jež se mají zapraviti z fideikomisního jmění, na fideikomisu. Při pozdějších projednáváních má nabyvatel fideikomisu tyto platy zapraviti z plodů fideikomisu. Totéž platí o ostatních nákladech soudních a opatrovnických (§ 226 říz. v. v. nesp.).

XI. Daně.

Nedoplatky pozemkové daně mohou býti na každém následujícím držiteli fideikomisního statku politickou exekucí vymáhány. (dv. d. ze dne 7. října 1834 č. 1402 prov. sb. z. pro Štýrsko).

Fides bona (bezelstnost) jest důvodné subjektivní přesvědčení o tom, že jistá skutečnost s právním řádem stávajícím souhlasí. Držení, vlastnictví, věcná i osobní práva bývají někdy s jistou osobou v takovém vztahu, jenž sice nikoli v základních zásadách práva objektivního, ovšem ale v osobním, skutečnostmi odůvodněném přesvědčení se zakládá, že dotyčný skutkový poměr s onou osobou spojený právnímu řádu neodporuje. Kdo na př. nějakou věc od jiného, jenž ku scizení neb zastavení oprávněn není, koupí neb jakožto zástavu odevzdá si dá z té příčiny, poněvadž jej s důvodem pokládá za vlastníka, o tom pravíme, že jedná bezelstně (bona fide); kdo však ku př. kupuje věc věda, že tato pochází z krádeže, o tom pravíme, že jedná lstivě či obmyslně (mala fide). K tomuto poměru bezelstnosti potažmo obmyslnosti pojí se velice důležité právní účinky, jimž nejprve bližší výklad tohoto pojmu budiž předaslán.

I. Podstata bezelstnosti. Již v právu římském byla při smlouvách a právních nárocích vůbec bona fides kladena oproti ius strictum dle toho, mělo-li ne úplně přesné znění smlouvy neb zákona ale spíše spravedlivá vůle stran a vzájemná důvěra obchodní při posuzování právního poměru vstoupiti v popředí. K bona fides resp. mala fides přihlíženo bylo jmenovitě při nabývání držby a vlastnictví. Bona fides objevuje se zde jakožto mínění držitele věci, že jest vlastníkem jejím (opinio domini),